

згадуються мало не в кожному творі. Сонце є першоосновою світу, архетипом і при цьому основою життя взагалі. Те саме стосується і його земного аналогу — вогню. Зі змішанням на території східних слов'ян язичництва і християнства архетип вогню починає набирати «негативних рис. В оповідях вогонь постає як «згубний вогонь», «із змія вогнем палить», «трава, як ліс... запалиш, так вона горить неділі дві або три». Вогонь стає уособленням великої сили. На основі аналізу усної народної творчості Г. Атрошенко та С. Супрун визначили, що загалом у легендах і переказах вогонь реалізує такі значення: а) нищівний; б) абсолютного винищення; в) апокаліптичний вогонь [2, 52]. Проте в окремих випадках він є «жертвним», «життєдайним» атрибутом людського буття

Повітря, а точніше вітер — це, передусім, вільний простір. За стародавніми уявленнями, повітря асоціювалося з порожнечою, а згодом — із місткістю, в якій опинилися першостворені речі — небесні світила, рослини та істоти. Вітер, повітря в міфології сприймалися як божества, що відділили небо від землі, адже на початку небо-батько й земля-мати були нероздільними [3, 78]. Повітря – стихія, сфера перебування душ і різних невидимих істот, які можуть шкодити людині або ж приносити їй користь.

Земля, за народними віруваннями, центральна частина триєдності Всесвіту, символ жіночого начала, велика берегиня вічнозеленого Дерева життя. Небо і земля уявлялись як безсмертне подружжя – батько і матір. Головні семантичні ознаки міфологеми Землі сповна проявилися у фольклорній творчості і відображені в неофольклорній академічній традиції, зверненій до землеробської і календарної обрядовості, трудових пісень та епосу. У процесі дослідження вирізняються такі базові семантичні значення міфологічних іпостасей Землі, як Земля-мати, Свята Земля, Сира Земля, Земля-Батьківщина, Земля-годувальниця. Виявлено, що домінуючим значенням є її належність до архетипу Матері – рідної, плодючої, щедрої, святої. Земля є вологою – «сирою» (саме вологе середовище потрібне для проростання), вона і народжує, і приймає до себе після відходу з цього життя, тому Мати Сира Земля асоціюється з обрядами переходів.

Отже, міфологеми природних стихій є одними з найбільш вживаних й опоетизованих у народних піснях, прислів'ях, приказках, легендах. В українському народнопоетичному мисленні вони набували численних конотацій та варіацій, що було зумовлено часом і простором побутування.

Список використаної літератури:

1. Лановик М., Лановик З. Українська народна словесність – Л., 2000. – 200с.
2. Словник символів культури України / за заг. ред.: В. П. Коцура, О. Потапенка, М. К. Дмитренко. – К.: Міленіум, 2002. – 260 с
3. Ставицька Л. О. Естетика слова в українській поезії 10-30 рр. ХХ ст. – К., 2000.- 120с.
4. Костомаров М. Слов'янська міфологія / Упоряд., І. П. Бетко, А. М. Полотай; вступна ст. М. Т. Яценка. — К.: Либідь, 1994.— 384 с.

Науковий керівник: к. філол. н., ст. викладач Корецька М.В.

В. Верзун

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

КНИГОТЕРАПІЯ І ПСИХОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У сьогочасному хаотичному житті ми повсякчас піддаємося інформаційному перенасиченню, стресу, невротичним реакціям. Щодня перебуваємо в шаленому темпі соціального зростання, рухові «кудись угору», щоб дістатися всіх можливих і неможливих приваб життя. У той же момент поступово втрачаємо внутрішній спокій, позитивні емоції, гармонію між раціональним та емоційним, між свідомим («так треба») і підсвідомим («так хочу»). Відтак способів подолати внутрішню дисгармонію на сьогодні дуже багато: від звичайних внутрішніх релакс-медитацій до серйозних відвідувань психологів, біоенергетиків і т.д.

Проте є дуже простий і безпечний шлях до внутрішнього психічного здоров'я – це книга! Так, на думку дослідників, за допомогою читання художньої літератури можна знизити рівень стресу на 60 %, покращити фізичний та психологічний стан, ментальне здоров'я, змінити стан свідомості, відрефлектувати внутрішні комплекси та потреби. Доречно підібрані книги для активізації чи ж подолання певної емоції, їх глибинна інтерпретація з додатковими арт-терапевтичними процедурами (психомалюнок, аплікація, хенд мейд, інсценізація, метод корекційного читання тощо) дає неймовірні результати. Художня література має необмежений потенціал, який не може забезпечити жоден, навіть найдосвідченіший психолог – ґрунтовно, не поспішаючи, дізнатися, зрозуміти, навчитися аналізувати і, отже, контролювати свій емоційний стан і свої реакції, заглиблюватись у себе, щоб зрозуміти себе, самоусвідомитись [1].

Відтак, книготерапія – це сфера арт-терапії, спрямована на формування у людини навичок і здатності протистояти неординарним ситуаціям (хвороби, стреси, депресії), зміцнювати силу волі, підвищувати інтелектуальний та освітній рівень. Це один із різновидів арт-терапевтичних практик, коли відбувається психологічна корекція за допомогою художньої літератури, за допомогою впливу художнього слова на психоемоційний стан людини.

Книготерапія виконує такі функції:

- проявляє індивідуальну самосвідомість;
- допомагає зануритись у приховану сферу підсвідомого;
- поліпшує розуміння і програмування людиною своєї поведінки;
- сприяє формуванню адекватної самооцінки;
- визначає в людині її інтереси і схильності;
- полегшує наслідки стресу;
- показує особистості, що він (вона) – не перша людина, що зіткнулася з такою проблемою;
- показує людині, що є більш, ніж одне рішення проблеми;
- допомагає обговорити проблему більш вільно;
- допомагає спланувати правильний шлях дій у вирішенні проблеми;
- допомагає вийти на шлях самопізнання, самореалізації і в кінцевому підсумку самоактуалізації, досягти психологічної зрілості;
- розвиває творчі здібності і підвищення самооцінки.

Отже, майстер-класи з книготерапії, як інноваційного методу арт-терапії, стають все більш поширеними. Важливість цього методу полягає в тому, що для кожної конкретної історії реципієнта можна підібрати певну літературу, яка б скорегувала її і вплинула на адаптацію особистості до нового способу життя, на його психічне і моральне здоров'я [2].

Науковці відзначають, що книготерапія (бібліотерапія) вивчає терапевтичний ефект різних типів і різновидів літератури, переважно художньої. Саме поняття книготерапії раніше в основному розглядалася як лікування книгою, що помітно звужувало коло проблем бібліотерапевтичної діяльності. Бібліотерапію також вивчають і як напрям роботи бібліотек з читачами, сутність якого - цілеспрямований вплив за допомогою як книг, так і засобів бібліотечної роботи в різних дискомфортних і кризових ситуаціях, орієнтоване на вибір оптимальних способів інформаційно-психологічного захисту особистості, адаптації, компенсації та корекції через вдосконалення читацької діяльності. Основне завдання книготерапії - надання допомоги для саморегуляції читацької діяльності особистості в умовах психологічного дискомфорту і стимуляції читацького розвитку. Відомо, що художня література, впливаючи на психіку людини і тим самим змінюючи фізіологічні та патологічні процеси в її організмі, лікує хворого. За допомогою спеціально підібраних книг з урахуванням психічних особливостей пацієнтів бібліотерапевт надає благодійний вплив на лікування різних соматичних і психічних захворювань, неврозів. Цілеспрямоване лікування читанням може «мати заспокійливу дію, але воно може бути і засобом тонізуючим, що створює бадьорість і гарний настрій. Воно може вирівнювати емоційний стан, сприяти вихованню волі, роблячи характер більш стійким», - так писав І.П. Кутанін, котрий одним з перших поставив

питання про застосування бібліотерапії. Надалі він акцентував на тому, що читання може і нашкودити - внести розлад у психіку і не рекомендував книги, які потребують особливого розумового напруження, з переважанням похмурого, песимістичного змісту, емоційно перебуджують [3].

Уже доведено (у тому числі і онкологами), що позитивні емоції - любов, надія, віра, радість, сміх, впевненість у власних силах, воля до життя - несуть у собі свого роду терапевтичний потенціал. Однак не так просто привести в дію, запустити механізм позитивних емоцій. Бібліотерапевтичний ефект може виходити не тільки від читання художньої літератури, але і від самого широкого кола матеріалів - журналів мод, газет, підручників, наукових книг, енциклопедій та словників. Поряд з художньою літературою можна використовувати поезію, літературу за інтересами з урахуванням профілю захворювання. [4]

Застосування методу бібліотерапії допоможе подолати певною мірою дефіцит спілкування, емоційного відчуження та наявність дискомфорту. Допоможе знизити підвищену дратівливість, розлад з собою і оточуючими.

Розгляд методу бібліотерапії в такому ракурсі збільшує об'єкт його впливу. В якості об'єкта бібліотерапії будуть виступати не тільки і не стільки хворі, скільки цілком нормальні люди, але які відчувають якісь проблеми, стреси або перебувають у кризових ситуаціях. Серед них ті, хто блокував свої емоції як енергетичний фундамент життєдіяльності, хто знайшов обхідні способи вивільнення, що призвело до розбалансування їх відносин з навколишнім світом. Завдання бібліотерапії у зв'язку з цим буде полягати в протистоянні негативним патологічним тенденціям і в формуванні установки до позитивної самореалізації.

На думку американських психологів, здатність незалежного маніпулювання образами в уяві, співпереживання у процесі сприйняття художнього твору дають можливість компенсувати те, що людині не вдається реалізувати в дійсності [4].

Отже, книготерапія – є актуальною темою сьогодення.

Список використаної літератури:

1. Андреева Г.М. Социальная психология : учебник для высших учебных Заведений. М. : Аспект Пресс, 1998. 376 с.
2. Бех І.Д. Дискурсивна технологія інтимно-особистісного спілкування. 2003
3. Бодалев А.А. Общение как предмет междисциплинарного изучения. Психологический журнал. 2009. - 129 с.
4. Молчанова О.Н. Психологический витоукт как механизм стабилизации Я концепции в позднем возрасте. Психология зрелости и старения. 1997. - 115 с.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Вертипорох О. В.

М. В. Вільчик

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Сучасна українська проза для дітей та юнацтва – якісно нове художньо-естетичне та соціокультурне явище. Дитяча література – відкриття в малому «космосі» космосу великого життя. Вона не розвивається відірвано від літературного процесу. Основні тенденції, напрямки знаходять реалізацію як в літературі для дорослих, так і в дитячій літературі.

Специфікою дитячої літератури є те, що юні читачі, пропускаючи описи зовнішнього світу крізь свою чуттєву сферу, стають співпереживачами подій, ці картини зворушують їх душу, викликають певні позитивні емоції, запрограмовані письменником. Соціологи, психологи, досліджуючи дитяче бачення світу, одержують результати, які часто співпадають з найновішими науковими досягненнями. Дитячий егоцентризм, відчуття головного, інтернаціональність важливі у пізнавальному потенціалі. На подальший розвиток дитини реалії життя накладають свій відбиток, змінюють художність дитячого пізнання світу, його аналогічні парадокси формально об'єктивовані дорослим сприйняттям життя [1].